

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
УО «Белорусский государственный педагогический
университет имени Максима Танка»
Исторический факультет

**ЕВРОПА: АКТУАЛЬНЫЕ
ПРОБЛЕМЫ ЭТНОКУЛЬТУРЫ.
ИСТОРИЯ И КУЛЬТУРА БЕЛАРУСИ**

Материалы IX Международной научно-теоретической конференции

Минск, 10–11 ноября 2016 г.

Минск
РИВШ
2016

УДК 94(4):39(061.3)

ББК 63.5(4)

Е91

Рекомендовано
советом исторического факультета УО «Белорусский
государственный педагогический университет имени Максима Танка»
(протокол № 3 от 26 октября 2016 г.)

Редколлегия:

кандидат исторических наук доцент *А. В. Касович* (отв. ред.);
кандидат исторических наук доцент *С. П. Шупляк*;
кандидат педагогических наук доцент *А. А. Корзюк*;
кандидат исторических наук доцент *А. Ф. Великий*

Рецензенты:

доктор исторических наук профессор *В. А. Федосик*;
доктор исторических наук профессор *А. М. Лютый*

Е91

Европа: актуальные проблемы этнокультуры. История и культура Беларуси : материалы IX Междунар. науч.-теорет. конф., Минск, 10–11 нояб. 2016 г. / Беларус. гос. пед. ун-т им. М. Танка; редкол.: А. В. Касович (отв. ред.) [и др.]. – Минск : РИВН, 2016. – 140 с.

ISBN 978-985-586-020-5.

В сборнике содержатся материалы по истории и культуре Беларуси. Освещаются проблемы этнокультуры, межэтнических и конфессиональных отношений, международного культурного и научного сотрудничества. Рассматриваются вопросы социально-экономического развития, молодежной политики, образования, взаимодействия в сферах искусства, науки и производства.

Адресуется студентам, магистрантам, аспирантам и всем, кто интересуется исторической наукой.

УДК 94(4):39(061.3)

ББК 63.5(4)

ISBN 978-985-586-020-5

© Оформление. ГУО «Республиканский институт
высшей школы», 2016

л. 6]. Всё вышесказанное говорит об активном участии Рахили Лейбовны Андрес в руководстве заводом. Она занимала опытных пивоваров и была в курсе всех вопросов, касающихся работы предприятия. Отсутствие в архивных материалах упоминания об участии в управлении заводом кого-либо кроме заводчицы заставляет сделать вывод о том, что оно не было семейным делом и полностью контролировалось заводчицей.

Литература

1. Национальный исторический архив Беларуси в Гродно (НИАБ Гродно). – Ф. 30. – Оп. 1. – Д. 106. – Материалы по винокуренному заводу №1 Яффе Хае – Лее Фишелевны в г. Гродно 1889 – 1914 гг. – 405 л.
2. НИАБ Гродно. – Ф. 30. – Оп. 1. – Д. 410. – Материалы по винокуренному заводу №1 Яффе Хае – Лее Фишелевны в г. Гродно 1909 – 1913 гг. – 81 л.
3. НИАБ Гродно. – Ф. 30. – Оп. 1. – Д. 54. – Материалы по винокуренному заводу №69 Шерешевского Лейбы, Андрес Рахиль Лейбовны в г. Гродно 1871-1913 гг. – 141 л.
4. НИАБ Гродно. – Ф. 30. – Оп. 1. – Д. 532. – Материалы по пивоваренному заводу №69 Андрес Рахили Лейбовны в г. Гродно 1913-1914 гг. – 532 л.

АГРАРНАЕ ПЫТАННЕ НА СТАРОНКАХ ГАЗЕТЫ “НАША НІВА”

Н.С. Іванюк
БДПУ (Мінск)

10 лістапада 1906 г. у Вільні пачалося выданне новай штотыднёвай легальнай газеты “Наша ніва” (друкаванага органа БСГ). Вырашэнне галоўных сацыяльна-эканамічных пытанняў кіраўнікі партыі звязвалі з Дзяржаўнай думай, а не з рэвалюцыяй (як папярэднік газеты “Наша доля”). Дзейнасць гэтай газеты садзейнічала справе кансалідацыі беларускай нацыі, развіцця яе мовы і культуры. Адно з галоўных пытанняў грамадска-найтэчнага жыцця Беларусі, якое атрымала шырокае асвятленне на старонках “Нашай нівы” – аграрнае.

У нумары за 2 сакавіка 1907 г. газета пісала, што “ні Сялянскі банк, ні розныя зямельныя камісіі не палепшаць становішча сялян, а толькі сам народ праз сваіх абраных прадстаўнікоў вырашыць аграрнае пытанне” [1]. Падвяргаючы крытыцы “дэкларацыю” сялянскіх дэпутатаў Ковенскай губерні, якія ў II Думе дамагаліся надзялення сялян Ковенскай, Сувальскай, Гродзенскай і Віленскай губерній толькі за кошт зямель, якія належаць царскай сям’і, казённых, царкоўных, манастырскіх і інш., “Наша ніва” адзначала, што гэтых зямель не хопіць і заклікала браць зямлю ў памешчыкаў за плату, якую павінен быў вызначыць мясцовы сейм [2]. У нумары за 18 мая быў надрукаваны “Праект зямельнай рэформы літоўскіх сацыял-дэмакратаў у II Думе”. “Наша ніва” выступала ў падтрымку дэпутатаў, якія патрабавалі перадачу ўсіх казённых, манастырскіх, царкоўных, а таксама зямель буйных і сярэдніх памешчыкаў у рукі сялян без выкупу. У гэтым жа нумары быў заклік да прымусовага адчужэння

зямлі ў памешчыкаў [3].

Пасля 3 чэрвеня 1907 г. такія праекты вырашэння аграрнага пытання не маглі друкавацца на старонках “Нашай нівы”. У агульнай форме газета адзначала, што Дума павінна правесці ў жыццё ўсе грамадскія свабоды, “перабудаваць кіраванне ў губерні, павесце, воласці, увесці земскае самакіраванне, даць адукацыю народу, надзяліць яго зямлёй” [4].

Газета крытыкавала члена “Саюза рускага народа” дэпутата сялян Віцебшчыны ў II Думе В.Г. Амасенка, які заявіў, што “сяляне не жадаюць прымусявага адчужэння зямлі” [5]. 7 лістапада 1908 г. “Наша ніва” цытавала выступленне ў Думе сацыял-дэмакрата Е.П. Гагечкары і вызначыла яго як самую цікавую прамову па аграрнаму пытання [6].

У Трэцячэрвеньскі перыяд на старонках газеты ўзмацнілася прапаганда хутарызацыі (папулярызацыя паказальных хутароў, дакладных парад сялян, што неабходна мець для таго, каб перасяліцца на хутар, як на новым месцы будаваць хаты, весці гаспадаркі і г. д.). Прапагандаванню хутароў у лютым 1909 г. быў прысвечаны дваіны (6-7) нумар “Нашай нівы”. Але хутарызацыя, якая прапагандавалася газетай, зусім не атаясамлівалася са сталыпінскай аграрнай рэформай. Лідары “Нашай нівы” разглядалі хутарызацыю як частковую меру рашэння аграрнага пытання, прычым толькі ў перыяд пасля 3 чэрвеня 1907 г. [7]

У 1912 г. “Наша ніва” адыходзіць ад прапаганды фальварковых і хутарскіх гаспадарак. У другім нумары за студзень 1913 г., разважаючы аб сродках паляпшэння эканамічнага становішча працоўнай вёскі, газета лічыла неабходным сканцэнтраваць намаганні на развіццё навыкаў сумеснай працы, розных кааперацый.

“Наша ніва” выступала ініцыятарам стварэння розных сельскагаспадарчых таварыстваў для сумеснай працы, школ, выстаў, развіцця хатніх рамстваў і г. д. “Кожны крок на гэтым шляху будзе набліжаць нас да таго часу, калі народ, пазнаўшы свае патрэбы і навучыўшыся сваімі намаганнямі задавальняць іх, урэшце возьме свае справы ў свае рукі” [8], - пісала газета. Аб хутарызацыі яна ўжо не нагадвала. Больш таго, у № 28 за 1914 г. “Наша ніва” прызнала, што становішча малазямельнага сялянства нельга палепшыць хутарызацыяй [9], прызнаўшы яе тым самым бесперспектыўным шляхам.

У цэлым пасля Трэцячэрвеньскага дзяржаўнага перавароту кіраўнікі “Нашай нівы” па аграрнаму пытання займалі ліберальна-народніцкія пазіцыі.

Літаратура

1. Каму служыць “Крестыанский банк”? // Наша ніва. – 1907. – 2 сак. – С. 5–6.
2. Г. Ешчэ аб зямельнай справе у нас / Г. // Наша ніва. – 1907. – 23 сак. – С. 6–8.
3. Праект зямельнай рэформы, напісаны літоускімі дэпутатамі (соціал-дэмакратамі) у Гасударственнай Думе // Наша ніва. – 1907. – 18 мая – С. 5.
4. Вільня // Наша ніва. – 1907. – 12 кастр. – С. 1.
5. Засядання Гасуд. Думы // Наша ніва. – 1907. – 23 ліст. – С. 1–3.
6. У Думе і каля Думы // Наша ніва. – 1908. – 7 ліст. – С. 2–4.
7. Ёласоў, А. Аб тым, як сесці на хутар мужыку / А. Ёласоў // Наша ніва. – 1909.

– 12 лют. – С. 20.

8. А-н-а. Што трэба рабіць? / А-н-а. // Наша ніва. – 1913. – 10 студз. – С. 1.

9. А-н-а. Адвечная пропасць / А-н-а. // Наша ніва. – 1914. – 17 ліп. – С. 2–3.

ДА ПЫТАННЯ ЭТНАКУЛЬТУРНЫХ АСАБЛІВАСЦЕЙ БЕЛАРУСКАЙ ЭТНІЧНАЙ СУПОЛЬНАСЦІ Ў ЛІТВЕ

А.М. Ізергіна

Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі
(Мінск)

Ва ўмовах глабалізацыі сучаснага грамадства асаблівую папулярнасць у розных краінах свету набывае накірунак усебаковага даследавання малых этнічных груп, якія былі ўцягнуты ў кола сацыяльных, эканамічных, палітычных змен у XX – пачатку XXI стст. На тэрыторыі былога Савецкага Саюза са спыненнем існавання гэтай дзяржавы адбываецца вылучэнне малых этнічных груп як асобных сацыяльна-структурных адзінак, у адносінах да якіх ужываецца тэрмін “дыяспара”. Пад тэрмінам “дыяспара” будзем разумець і разглядаць этнічную супольнасць, якая пражывае па-за межамі метраполіі і валодае асноўнымі рысамі нацыянальнай адметнасці народу - мовай, культурай, самасвядомасцю [5].

У канцы XIX ст. - 1980-я гг. беларуская дыяспара ахоплівала ад 1/6 да 1/3 часткі беларусаў. Нягледзячы на амаль стогадовую гісторыю існавання беларускіх асяродкаў у замежжы, яны дагэтуль застаюцца мала вывучанымі: толькі чатыры грунтоўныя працы, прысвечаныя жыццю беларускай дыяспары ў асобных краінах. Навукоўцамі з розных краін у накірунку даследавання беларускай дыяспары ў Літве былі асветлены асобныя тэмы [1, 9, 3, 6, 10]. Але на сённяшні дзень адсутнічае праца, прысвечаная этналагічнаму даследаванню беларусаў у літоўскай дзяржаве. Такім чынам, мэта дадзенай працы – даследаванне этнакультурных асаблівасцяў беларусаў Літвы. Тэрыторыя даследавання – межы сучаснай літоўскай дзяржавы. Крыніцай даследавання сталі этнаграфічныя матэрыялы, якія былі сабраны аўтарам падчас сустрэч з беларусамі Літвы на працягу 2015 года ў г. Вільнюс.

У выніку геапалітычных падзей на працягу XX ст. палітычная карта Цэнтральна-Усходняй Еўропы змянялася тройчы – пасля Першай і Другой сусветных войнаў, распаду Савецкага саюза, беларусы, якія былі карэннымі жыхарамі Паўднёва-Усходніх тэрыторый сучаснай Літвы, сталі нацыянальнай меншасцю Літоўскай дзяржавы. Палітыка Польскай, Літоўскай, Савецкай дзяржаў, пад уплывам якіх знаходзілася беларуская этнічная група ў выніку геапалітычных катаклізмаў, была накіравана на інтэграцыю і асіміляцыю беларускага насельніцтва.

Працэс этнічнай мабілізацыі беларусаў Літвы на сучасным этапе звязаны з палітыкай перабудовы. У 1980-я гг. у БССР, як і ва ўсім Савецкім Саюзе, пачалі заўважацца пэўныя прыкметы лібералізацыі і дэструкцыі савецкага грамадства. Пачалі ўзнікаць першыя беларускія культурна-асветныя арганізацыі. У 1988 г. быў арганізаваны клуб аматараў беларускай народнай творчасці “Сябрына” [2, Л. 4], Таварыства беларускай